

ROPA NAFTOWA I PRZETWORY NAFTOWE	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-80
	Badanie własności myjących i przeciwutleniających olejów silnikowych w silniku dwusuwowym z zapłonem iskrowym Trabant	0535-52
		Grupa katalogowa 0229

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy jest badanie własności myjących i przeciwutleniających olejów silnikowych stosowanych do mieszkankowego smarowania silników dwusuwowych z zapłonem iskrowym w silniku Trabant P 63 lub P 64.

1.2. Określenia

1.2.1. osad — wg PN-76/C-04164.

1.2.2. lak, nagar, pierścień swobodny, pierścień oporny, pierścień zakleszczony i pierścień zapieczony — wg PN-73/C-04158.

1.2.3. zwarcie elektrod świec zapłonowych przez mostkowanie — zjawisko polegające na osadzaniu się produktów spalania na elektrodach świec zapłonowych, w wyniku czego następuje zanik iskry.

1.2.4. sklepienie tłoka — wewnętrzna strona denka tłoka do wysokości żeber usztywniających piasty sworzni.

1.2.5. smarowanie mieszkankowe — wg PN-71/M-01502.

2. METODA BADANIA

2.1. Zasada badania polega na zastosowaniu badanego oleju w mieszaninie z paliwem do smarowania silnika Trabant P 63 lub P 64, pracującego przez 44 h po 7 h docierania silnika, w warunkach ustalonych w niniejszej normie.

Własności myjące i przeciwutleniające oleju, wyrażające się zdolnością olejów do zapobiegania tworzeniu się nadmiernych osadów na tłokach i w komorze spalania oraz zwieraniu elektrod świec zapłonowych, ocenia się na podstawie:

- stopnia unieruchomienia pierścieni tłokowych,
- stopnia zanieczyszczenia powierzchni tłoków,
- masy nagaru w komorach spalania,
- liczby zwarcia elektrod zapłonowych.

2.2. Stanowisko do badań. W skład stanowiska wchodzi:

- a) silnik dwusuwowy z zapłonem iskrowym Trabant P 63 lub P 64,
- b) hamulec,

c) układ zasilania silnika paliwem,

d) układ chłodzenia,

e) układ wylotowy gazów spalinowych,

f) przyrządy pomiarowe i regulacyjne.

Opis stanowiska do badań¹⁾ podano w załączniku 1.

2.3. Materiały i przyrządy

a) Mieszanka paliwowo-olejowa do zasilania silnika w czasie docierania: do etyliny o liczbie oktanowej $88 \div 89$, otrzymanej przez zmieszanie etyliny 78 i etyliny 94 wg PN-66/C-96025 wprowadzić badany olej w stosunku objętościowym 25:1 (w przeliczeniu na olej nie zawierający rozpuszczalnika) i dokładnie wymieszać.

b) Mieszanka paliwowo-olejowa do zasilania silnika w czasie badania: do etyliny o liczbie oktanowej $88 \div 89$ otrzymanej jak w poz. a) wprowadzić badany olej w stosunku objętościowym 40:1 (w przeliczeniu na olej nie zawierający rozpuszczalnika) i dokładnie wymieszać.

c) Benzyna do ekstrakcji II wg PN-56/C-96022.

d) Lampy bezcieniowe o stałym natężeniu światła.

e) Płytki elektryczne.

2.4. Przygotowanie silnika do badania — wg załącznika 2.

2.5. Wykonanie badania

2.5.1. Docieranie silnika. Silnik zasilany mieszanką paliwowo-olejową wg 2.3a) docierać przez 7 h zgodnie z warunkami podanymi w tablicy. W czasie docierania rejestrować zwarcia elektrod świec zapłonowych.

Etap	Czas trwania etapu h	Prędkość obrotowa wału korbowego obr/min	Moc silnika kW	Temperatura powietrza chłodzącego, °C	
				wlot	wylot
1	2	2000 ±50	2,9 ±10	25 ±10	70 ±15
2	1	2800 ±50	5,1 ±10		
3	1	2800 ±50	7,2 ±10		
4	1	3000 ±50	9,9 ±10		
5	1	3200 ±50	12,9 ±5		
6	1	3200 ±50	14,1 ±5		

¹⁾ Każde nowe stanowisko do badań powinno uzyskać atest Instytutu Technologii Nafty.

Zgłoszona przez Instytut Technologii Nafty
Ustanowiona przez Dyrektora Naczelnego Zjednoczenia Przemysłu Rafineryjnego i Petrochemicznego PETROCHEMIA
dnia 1 sierpnia 1980 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 kwietnia 1981 r. (Dz. Norm. i Miar nr 19/1980 poz. 68)

2.5.2. Warunki badania. Badanie oleju należy prowadzić zachowując następujące warunki:

- a) prędkość obrotowa wału korbowego 3200 ± 30 obr/min,
- b) zużycie paliwa — czas spalania 100 cm^3 paliwa $47 \pm 1,5$ s,
- c) temperatura powietrza chłodzącego
  - wlot $25 \pm 10^\circ\text{C}$,
  - wylot cylindra I $76 \pm 6^\circ\text{C}$,
  - wylot cylindra II $67,5 \pm 12,5^\circ\text{C}$,
- d) temperatura pod świecą cylindra I i II $175 \pm 15^\circ\text{C}$,
- e) temperatura spalin $690 \pm 15^\circ\text{C}$,
- f) czas trwania badania 44 h,
- g) obciążenie silnika tak dobrane, aby przy zachowaniu prędkości obrotowej, jak w poz. a), zużycie paliwa wynosiło jak w poz. b), co odpowiada mocy około 14,1 kW.

2.5.3. Badanie zasadnicze. Bezpośrednio po zakończeniu docierania silnik przełączyć na zasilanie mieszaną paliwowo-olejową wg 2.3b) i ustalić podane w 2.5.2 warunki badania. Badanie prowadzić przez 44 h. Czas osiągnięcia warunków wg 2.5.2 przyjąć za początek badania. Przez cały czas badania rejestrować:

- a) w sposób ciągły temperaturę spalin,
  - b) w odstępach co 1 h:
    - parametry badania wg 2.5.2,
    - moment obrotowy silnika,
    - temperaturę i wilgotność powietrza,
    - ciśnienie atmosferyczne,
  - c) w chwili występowania zwarcie elektrod świec zapłonowych.
- Podczas badania dopuszczalne są kilkuminutowe przerwy w pracy silnika na usunięcie drobnych usterek wyposażenia stanowiska do badań. Łączny czas przerw nie może przekroczyć 2 h i nie należy wliczać go do czasu badania. Awaryjne, których usunięcie wymaga demontażu silnika, dyskwalifikują badanie.

2.6. Ocena wyników badania

2.6.1. Wytyczne ogólne. Ocenę stopnia unieruchomienia pierścieni tłokowych należy przeprowadzić bezpośrednio po zakończeniu badania, zaś pozostałe oceny można wykonać w czasie nie przekraczającym 24 h. Pomieszczenie, w którym wykonuje się oceny, powinno być wyposażone w lampy wg 2.3d).

Wyniki oceny zestawić zgodnie ze wzorem atestu wg załącznika 3.

2.6.2. Ocena stopnia unieruchomienia pierścieni tłokowych. Ocenę wykonać wg PN-73/C-04158 p. 2.6.2. Za wynik przyjąć średnią arytmetyczną wyników oceny stopnia unieruchomienia pierścieni obu tłoków.

2.6.3. Ocena stopnia zanieczyszczenia powierzchni tłoków. Tłoki wypłukać w benzynie wg 2.3 c), po czym przecierać je miękkim, białym sukniem zwilżonym benzyną tak długo, aż na suknie przestaną pojawiać się ślady osadów. Następnie tłoki zanurzyć w świeżej ben-

zynie wg 2.3 c), wyjąć i pozostawić do wyschnięcia. Zdjąć z tłoka wszystkie pierścienie. Pierścienie zapieczono lub zakleszczono zdjąć po podgrzaniu na płycie elektrycznej wg 2.3 e). W przypadku trudności w zdjęciu pierścieni należy je wyłamać. Po zdjęciu pierścieni przystąpić do oceny powierzchni tłoków.

Ocenić podlegają następujące powierzchnie tłoków:

- a) wieńce tłoków,
- b) rowki pierścieniowe I, II i III,
- c) mostki I i II,
- d) płaszcze tłoków,
- e) sklepienia tłoków.

Ocenę każdego rowka pierścieniowego i mostka oraz pozostałych wymienionych powierzchni tłoków prowadzić oddzielnie. W tym celu określić procent pokrycia ocenianej powierzchni nagarem lub lakiem, posługując się siatką wykonaną analogicznie do siatki podanej w PN-73/C-04158 p. 2.6.4, z uwzględnieniem barwy.

Jeżeli na ocenianej powierzchni występuje kilka odcieni barw, dla każdej z nich określić oddzielnie procent pokrycia ocenianej powierzchni. Porównać odcienie barw ze skalą wzorcową barw A, B, lub C wg PN-76/C-04159 (załącznik) i ustalić wartości liczbowe odpowiadające poszczególnym odcieniom barw.

Stopień zanieczyszczenia każdej z wymienionych powierzchni tłoka (X) obliczyć w punktach wg wzoru

$$X = \frac{\sum_{i=1}^{i=10} S_i \cdot K_i}{100}$$

w którym:

S_i — powierzchnia o jednakowym odcieniu barwy, %,

K_i — wartość liczbową odpowiadającą danemu odcieniowi barwy odczytana ze skali barw.

Wyniki oceny poszczególnych powierzchni tłoka zsumować i pomnożyć przez współczynnik $\frac{10}{8}$, odno-

sząc tym samym ocenę całkowitą tłoka do skali 100-punktowej. Za wynik przyjąć średnią arytmetyczną wyników oceny obu tłoków.

2.6.4. Ocena masy nagaru w komorach spalania. Nagar znajdujący się na denkach tłoków i w komorach spalania głowic zeszkrobać i zważyć z dokładnością do 0,002 g.

Za wynik oceny przyjąć średnią arytmetyczną wyników oceny obu komór spalania.

2.6.5. Ocena zdolności oleju do zapobiegania zwarcia elektrod świec zapłonowych. Podać łączną liczbę zwarć elektrod świec zapłonowych, które wystąpiły w czasie docierania silnika i badania zasadniczego.

2.7. Powtarzalność wyników. Wyniki dwóch badań wykonanych na tym samym stanowisku do badań, w takich samych warunkach badania, przy prawdopodobieństwie błędu 5% uznaje się za prawidłowe, jeżeli nie różnią się więcej niż o 6 punktów.

OPIS STANOWISKA DO BADAŃ

1. Typ silnika. Silnik dwusuwowy z zapłonem iskrowym Trabant P 63 lub P 64, chłodzony powietrzem, z przepłukiwaniem zwrotnym.

2. Charakterystyka techniczna silnika

liczba cylindrów	— 2,
położenie cylindrów	— pionowe, szeregowo,
średnica cylindra	— 72 mm,
skok tłoka	— 73 mm,
pojemność skokowa	— 594,5 cm ³ ,
stopień sprężania	— 7,6 ±0,5,
moc maksymalna	— 19 kW,
prędkość obrotowa wału korbowego odpowiadająca mocy maksymalnej	— 4200 obr/min.

3. Hamulec dowolnego typu zapewniający utrzymanie obciążeń wg 2.5.1 i 2.5.2.

4. Układ zasilania silnika mieszanką paliwowo-olejową z urządzeniem do pomiaru zużycia paliwa metodą wagową lub objętościową.

5. Układ chłodzenia silnika zapewniający utrzymanie wymaganych temperatur pracy silnika. Elementy po-

miarowe do określenia temperatury powietrza powinny być umieszczone na wlocie do układu w odległości około 1 m od wlotu do dmuchawy, a na wylocie z układu w odległości 30 ÷ 35 mm od osłon cylindrów.

6. Układ wydechowy gazów spalinowych składający się z oryginalnego układu wydechowego i części wprowadzającej spaliny na zewnątrz budynku. Element do pomiaru temperatury spalin umieszczony w środkowej części rozgałęzienia kolektora.

7. Przyrządy pomiarowe i regulacyjne wchodzące w skład stanowiska do badań, zapewniające pomiar z dokładnością nie mniejszą niż:

±2% dla pomiaru temperatury spalin (rejestracja ciągła),

±2% dla pomiaru temperatury powietrza chłodzącego silnik na wlocie,

±1% dla pomiaru temperatury powietrza chłodzącego silnik na wylocie,

±5% dla pomiaru temperatury pod świecą zapłonową,

±1% dla prędkości obrotowej wału korbowego,

±1% dla pomiaru momentu obrotowego silnika,

±2% dla pomiaru zużycia paliwa,

±0,5% dla pomiaru ciśnienia atmosferycznego,

±3% dla pomiaru temperatury otoczenia.

PRZYGOTOWANIE SILNIKA DO BADANIA

1. Wytyczne ogólne. Montaż silnika przeprowadzić z części wyprodukowanych przez producenta silnika Trabant P 63 lub P 64 zgodnie z odpowiednimi instrukcjami montażowymi producenta tych silników, z następującymi zmianami:

— zwiększyć przepustowość dyszy głównej do 335 ±3 cm³ wg PN-70/S-36005,

— zwiększyć wyprzedzenie zapłonu do 4 ±0,1 mm przed GZP.

Do każdego badania używać wyłącznie nowych, następujących części silnika: cylindry, tłoki (kompletne z pierścieniami, sworzniami i zabezpieczeniami), świece zapłonowe, wkład filtra powietrza, komplet uszczelek.

2. Sprawdzanie części silnika. Cylindry, tłoki z pierścieniami i sworzniami po pomiarach mikrometrycznych sprawdzić pod względem prawidłowości luzów montażowych. Także sprawdzić główce łożyska wału korbowego, stawidła obrotowe i luz sworzni tłokowych w główkach korbowodów. W przypadku stwierdzenia uszkodzeń, nadmiernych zużyć lub innych nieprawidłowości w zespołach lub elementach silnika, należy je wymienić na odpowiadające wymaganiom producenta podanym w instrukcji obsługi.

Główce cylindrów mogą być używane ponownie po oczyszczeniu z osadów.

3. Regulacja silnika. Po zmontowaniu silnik należy wyregulować zgodnie z instrukcją producenta.

WZÓR ATESTU

Wyniki badania własności myjących i przeciwutleniających oleju silnikowego do silników dwusuwowych z zapłonem iskrowym w silniku Trabant

Badanie nr	Wykonawca	Data badania (od . . . . . do . . . . .)
Badany olej	Producent (Zakład — Oddział)	Data otrzymania próbki . . . . .
I. Stopień unieruchomienia pierścieni tłokowych, punkty		
Pierścień I	. . . . .	
2	. . . . .	
3	. . . . .	
Razem	. . . . .	punktów
II. Stopień zanieczyszczenia powierzchni tłoków, punkty		
Wieniec	. . . . .	
Rowek I	. . . . .	
II	. . . . .	
III	. . . . .	
Mostek I	. . . . .	
II	. . . . .	
Płaszcz	. . . . .	
Sklepienie	. . . . .	
Razem	. . . . .	punktów $\cdot \frac{10}{.8} =$
Ocena całkowita	. . . . .	punktów
III. Masa nagaru w komorach spalania	. . . . .	g
IV. Liczba zwarców świec zapłonowych (mostkowań)	. . . . .	
Uwagi	. . . . .	
Data	Opracował	Sprawdził . . . . .

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Instytut Technologii Nafty.

2. Normy związane

PN-73/C-04158 Przetwory naftowe. Badanie własności myjących olejów silnikowych na doładowanym silniku czterosuwowym z samoczynnym zapłonem Petter AVB

PN-76/C-04159 Przetwory naftowe. Badanie własności przeciwrdzewnych olejów silnikowych w silniku z zapłonem iskrowym Zastawa 750

PN-76/C-04164 Przetwory naftowe. Badanie zdolności olejów silnikowych do zapobiegania tworzeniu się nadmiernych osadów w silniku Fiat 115C.076

PN-56/C-96022 Przetwory naftowe. Benzyna do ekstrakcji

PN-66/C-96025 Przetwory naftowe. Paliwa silnikowe benzynowe

PN-71/M-01502 Silniki spalinowe, tłokowe. Nazwy i określenia

PN-70/S-36005 Silniki spalinowe. Dysze gaźników. Wymagania

3. Dokumenty międzynarodowe i normy zagraniczne

CEC L-06-T-70 Test for Measuring the Formation of Deposits on the Two-Stroke Motobécane AV 7 L 50 cc Engine

CEC L-10-T-72 Test Procedure for Evaluating Outboard Engine Oils (Johnson, Crescent Engines)

NRD TGL 17 265 Bl. 2 Prüfung von Motorenölen im Motor. Rückstandstest im Zweitaktomotor

4. Autorzy projektu normy — inż. Paweł Bejer, mgr inż. Jerzy

Kuśmierk, mgr inż. Stanisław Tuszyński, mgr Barbara Benowicz — Instytut Technologii Nafty.